

Asia: VN/4142/2020

Oikeusapu- ja edunvalvontavirasto - selvitys perustamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Kannatatteko Oikeusapu- ja edunvalvontaviraston perustamista ja nykyisistä oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä luopumista?

-

2. Miten arvioitte Oikeusapu- ja edunvalvontaviraston perustamisen ja piiriorganisaatiosta luopumisen vaikuttavan paikallisen, alueellisen tai valtakunnallisen sidosryhmäyhteistyön hoitamiseen?

-

3. Tulevatko erityisesti julkista oikeusapua koskevat esteellisyyden periaatteet turvatuiksi ehdotetussa virastorakenteessa?

-

4. Miten arvioitte viraston perustamisen vaikuttavan julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluiden saatavuuteen ja yhdenmukaisuuteen?

-

5. Pidätkö ehdotettua viraston keskushallinnon organisaatorakennetta perusteltuna?

-

6. Pidätkö perusteltuna viraston keskushallinnon tehtävien hoitamista monipaikkaisesti ja verkostomaisesti?

-

7. Muut selvitystä koskevat huomionne ?

Lausunto koskien oikeusapu- ja edunvalvontaviraston perustamista

Yleiset edunvalvojat ry on perustettu 24.6.2020. Yhdistyksen tarkoituksena on valvoa edunvalvonta-alalla toimivien työntekijöiden, virkamiesten ja alan yritysten yleisiä ja yhteisiä etuja, edistää jäsenistönsä välistä yhteistoimintaa ja parantaa alan yleisiä toimintaedellytyksiä. Tarkoituksena on myös lisätä keskustelua virastojen ja valtionhallinnon yksiköiden ja toimijoiden välillä. Yleiset edunvalvojat ry on toimittanut selvitysmies Jokiselle lausumansa koskien oikeusapu- ja edunvalvontaviraston perustamista.

Pyydämme kiinnittämään huomiota siihen, että vaikka olette kuulleet mittavaa asiantuntijajoukkoa, käytännössä koko edunvalvontasektori on jäänyt näiden kuulemisten ulkopuolelle. Toisin sanoen johtavien yleisten edunvalvojien, yleisten edunvalvojien, edunvalvontasihteerien ja Yleiset edunvalvojat ry:n kuulematta jättäminen ei ole mielekäs, saati rakentava lähtökohta oikeusapu- ja edunvalvontaviraston perustamisen selvittämiseksi. Näkemyksemme on, että edunvalvontasektorilla työskentelevät ihmiset ovat työnsä parhaita asiantuntijoita. Selvitysmies on kuitenkin kuullut oikeusapusektorilta kattavaa joukkoa asiantuntijoita, Julkiset oikeusavustajat ry:tä ja muun muassa oikeusapusihteeriä. Edunvalvonnan työntekijöiden sivuuttaminen tältä osin ei mielestämme anna hyvää kuvaa asian valmistelusta ja edunvalvontatyön arvostuksesta.

Pyydämme, että jatkossa Yleiset Edunvalvojat ry:tä kuultaisiin erikseen.

Edunvalvonta koskettaa valtakunnallisesti kymmeniä tuhansia ihmisiä. Edunvalvonnassa arvioidaan olevan valtakunnallisesti päämiehiä yhteensä vuonna 2021 noin 46.000. Näin ollen edunvalvonta tekee erittäin vaikuttavaa työtä.

Yleiset edunvalvojat ry katsoo aiheelliseksi, että selvitystyössä pohdittaisiin tarkemmin, miten asioista päätetään keskusvirastossa. Nyt tehdyssä selvityksessä ei yhdistyksen mielestä oteta riittävästi kantaa siihen, kenelle piirihallinnon tehtävät siirtyvät. Erityisesti substanssiasioiden laatuun vaikuttavat seikat ovat selvityksessä mielestämme sivuutettu, kuten toimistossa tehtävä lähiesimiehen työ. Puutteena on selvästi myös se, ettei toimistoista ole edustusta johtoryhmätyöskentelyssä. Miten johtoryhmä ja vastuualuejohtajat tai toimialajohtaja saavat toimistoista tarvittavan tiedon ja kunkin toimiston tilan. Miten tässä organisaatiossa varmistetaan se, että keskusvirastokeskeisessä mallissa jokainen toimisto pystytään huomioimaan mahdollisine omine erityispiirteineen. Katsomme, että virastoon perustettavassa kehittämissyksikössä tulisi olla vähintään neljä täysipäiväistä virkamiestä kehittämässä edunvalvonnan substanssia, sekä sidosryhmäyhteistyötä valtakunnallisesti.

Edunvalvonta alana hyötyisi vielä dynaamisemmasta kehittämistyöstä ja näemme tärkeänä, että kehittämistyöhön panostetaan resursseja vielä nykyistä enemmän. Valtakunnallinen kehittämistyö on mielestämme suora investointi päämiesten oikeusturvaan ja edunvalvontatyön laatuun. Kehittämissyksikkö toimisi vuoropuhelussa toimistojen johtavien edunvalvojien, sekä tiimiesimiesten kanssa.

Edunvalvonnassa olisi mahdollista saada huomattava hyöty toimintojen yhdenmukaistamisesta. Edunvalvonnan kehittämistyöryhmä on tehnyt ansiokasta työtä edunvalvonnan parhaiden käytäntöjen löytämiseksi. Uudessa organisaatiossa olisi mahdollista tehdä vielä dynaamisempi malli kehittämistyölle sekä henkilökunnan kouluttautumiselle, jossa resursseja olisi kohdennettu sekä kehittämistyöhön että kouluttautumiseen siinä määrin, että kehittämistä olisi mahdollista tehdä nopeallakin aikataululla. Tämä toisi selkeää työajan säästöä nykytilanteeseen verrattuna, jolloin jokainen toimisto perehdyttää samoja asioita virkamiehille. Samalla se myös lisäisi päämiesten oikeusturvaa henkilökunnan ammattitaidon lisääntyessä ja tasalaatuistuuessa.

Kehittämistyössä olisi mahdollista hyödyntää myös valtakunnallista yhteistyötä sidosryhmien kanssa. Tämän hetkinen tilanne on, että jokainen toimisto neuvottelee, selvittää ja ohjeistaa itsenäisesti, mikä tarkoittaa sitä, että resursseja käytetään suuri määrä sellaiseen työhön, jossa olisi mahdollista tehdä valtakunnallista työtä. Esimerkiksi Kelan, verottajan, sekä ulosoton kanssa käytävät neuvottelut olisi mahdollista jossain määrin tehdä valtakunnallisella tasolla. Tosin resursseja olisi oltava tässäkin riittävästi, jotta paikalliset yhteistyötahojen kanssa tapahtuva yhteistyö ja sen kehittäminen voidaan huomioida.

Toimialajohtajan alaisuudessa tulisi myös olla riittävä määrä hallinto- ja taloussihteereitä. Nyt annetussa selvityksessä ei ole otettu kantaa hallinto- ja taloussihteerien lukumäärään. Yhdistyksemme mielestä hallintosihteereiden määrää ei tulisi ainakaan missään nimessä vähentää, vaan pikemminkin lisätä nykyisestä määrästä. Lukua tulisi mielestämme verrata valtionhallinnon keskiarvoon. Nykyisessä piiriorganisaatiossa hallintosihteereitä ei ole ollut riittävä määrä. Tämän johdosta hallinnollisia työtehtäviä on valunut takaisin toimistotasolle, missä ei enää ole ollut hallintosihteereitä, vaan hallinnollisia työtehtäviä on tehty edunvalvonnan henkilökunnan toimesta oman työn ohella. Tämä on kuormittanut erityisesti johtavia yleisiä edunvalvoja. Piirirakennemuutoksen kantava ajatus oli ollut mahdollista se, että johtavat pystyisivät käyttämään enemmän aikaa itse substanssityöhön ja sen johtamiseen.

Katsomme, että myös valtakunnallinen tiedottaminen ja tiedonkulku tulisi hoitaa keskitetysti kehitysyksikön ja hallintosihteerien toimesta, jotta tiedonkulku olisi sujuvaa ja yhdenmukaista valtakunnallisesti. Viestintään tulisi panostaa entistä vahvemmin ja viestinnän kanavien sekä työkalujen kehittäminen on olennainen kehityskohde.

Selvityksessä todetaan, että johtavat yleiset edunvalvojat hoitaisivat vaativia substanssiasioita. Mielestämme tässä vaiheessa olisi tärkeää ottaa kantaa siihen, mitä ovat vaativat substanssiasiat ja kuka ne määrittää. Edunvalvonnassa asiakassuhteet kestävät vuosia, eivätkö päämiehen asiat välttämättä säily ikuisesti vaikeina. Tilanteet elävät vuosien saatossa. Kuinka tämä heijastuu johtavalle yleiselle edunvalvojalle määriteltyyn vaikeiden substanssiasioden hoitamiseen? Esityksessä ei myöskään sen tarkemmin ole pohdittu sitä, miten tämä suhtautuu johtavilla olevaan esimiestyöhön. Esimiestyössä edellytetään usein muita ominaisuuksia kuin parasta substanssiosaajuutta. Useinkaan paras substanssiosaaja ei ole ominaisuuksiltaan paras esimies. Katsomme, että perustettavan viraston henkilöstötavoitteina tulee olla hyvä ja innostava ammattimainen johtaminen, joka perustuisi yhä vahvemmin ns. ammattijohtamiselle ja tälle tulisi luoda riittävät resurssit. Jos johtaville yleisille edunvalvojille lisätään substanssivastuuta, on se väistämättä pois esimiestyöstä.

Helsingissä 29.1.2021

Sanna Råglund

Yleiset edunvalvojat ry:n puheenjohtaja
varapuheenjohtaja

Mikael Mattila

Yleiset edunvalvojat ry:n

Vehmas Teemu
Yleiset edunvalvojat ry